

POSLEDNÍ AUTOROVA KNIHA

Peter
Mayle
MÝCH 25 LET
V PROVENCII

DOJMY NEJEN Z TOHO, CO BYLO,
ALE I Z TOHO, CO JE

ARGO

Peter
Mayle
MÝCH 25 LET
V PROVENCII

Peter Mayle

MÝCH 25 LET V PROVENCI

Dojmy nejen z toho, co bylo, ale i z toho, co je

Czech edition © Argo, 2019

Copyright © 2018 by Copyrights Productions Ltd.

All rights reserved. Published in the United States

by Alfred A. Knopf, a division of

Penguin Random House LLC, New York.

Photos © Jennie Mayle

ISBN 978-80-257-2776-8 (váz.)

ISBN 978-80-257-2851-2 (e-kniha)

🍷 OBSAH 🍷

1. Začátky	7
2. Domove, sladký domove	13
3. Blíže a blíže	20
4. Další dojmy	25
5. Zdvořilost po francouzsku	32
6. Výuka francouzštiny, krok za krokem	36
7. Večeře v Elysejském paláci	41
8. Ani ta nostalgie už není, co bývala	45
9. Počasí přijelo. Co kdybyste se umoudřili?	50
10. Dary noci svatojánské	56
11. Polední přestávka	60
12. Co všechno se dočtete	68
13. Když onemocnět, tak tady	74
14. Tep vesnice	80
15. Momentky	85
16. Předpověď počasí: nějak bude	94
17. Štěstěna je slepá	100
18. Letní invaze, podzimní úprk	104
19. Hollywood v Provinci	109
20. Předzvěst léta	114
21. Dárek od Napoleona	118
 Doslov – Tehdy a dnes	 123

Začátky

Na počátku všeho bylo náhlé zlepšení počasí. Společně s mou ženou Jennie jsme se rozhodli uprchnout před drsným anglickým létem a strávit dva idylické týdny na côte d'Azur, kde podle lidových zvěstí lze očekávat tři sta slunných dnů v roce. Nikoliv však roku onoho. Pršelo, hodně a často. Plážové slunečníky zplihly jako zmoklé prádlo. *Plagistes*, ti opálení mladí muži, kteří se starají o provoz pláží, se ve svých promočených kratasech choulili v budkách. Kavárny na Promenade des Anglais byly plné zoufajících si rodičů a jankovitých dětí, kterým naslibovali, jak si celý den vyhrají u moře. Americký deník *International Herald Tribune* uveřejnil zprávu o výrazně zlepšeném počasí v Anglii. V naději, že to výrazné zlepšení vydrží, než dojedeme domů, jsme se rozhodli z Nice odjet.

Podobné situace si vyžadují určitou náplast. Uvážili jsme možnost přejet hranice do Itálie a pak trajektem na Korsiku, nebo dlouhou cestu do Barcelony, kam bychom dojeli zhruba v době večere. Nakonec jsme se rozhodli prozkoumat Francii. Abychom se vyhnuli dálnicím, projedeme si vedlejší silničky. I v tom dešti, řekli jsme si, budou hezčí a zajímavější než nekonečné procesí kamionů a karavanů na dálnici směrem na sever. Kromě toho se naše zkušenosti s Francií omezovaly na Paříž a pobřeží. Takže se vlastně vydáme do oblasti panenské.

Za oněch dní, dávno před elektronickou navigací, jsme jezdili podle mapy. A jedním z mála míst nám povědomých bylo Aix-en-Provence. V Aix určitě mají restaurace. A možná tam svítí slunce. A tak jsme jeli.

Silnice Route Nationale 7, mám ten dojem, je něco jako americká Route 66, která, jak praví stará písnička, vede tam, kde je švanda. Stejnou švandu na Route Nationale 77 najdete každoročně v červenci a v srpnu, kdy se většina Pařížanů vydá směrem na jih. I o tom je jedna slavná písnička, kterou nazpíval Charles Trenet a jejíž verše přímo cedí *le soleil, le ciel bleu, les vacances* a sliby prima zábavy.

Realita se však slibům písničky ani neblíží. Silnice RN7 je vždycky plná, a přesně onoho dne se po ní kromě nás řítily i tisíce kamionů, křižujících Francií, obvyčejně řízených podsaditými mužskými, kteří shlížejí dolů na kolemjedoucí osobní vozidla s neskryvanou hrozbou. *Předjed' si mě na vlastní nebezpečí*, jako by říkali. *A pokud si ceníš života, nejezdí z jednoho pruhu do druhého*.

Děšť pomalu ustával, a jak jsme dojeli k Aix, na šedé obloze se objevily modré šrámy. Abychom to oslavili, rozhodli jsme se zajít do nejstarší *brasserie* ve městě, jménem *Les Deux Garçons*. Otevřeli ji v roce 1792 a je to spíše historická památka než obvyčejné pohostinství. Chodili tam tací jako Cézanne a Zola, Picasso a Pagnol, Piaf a Camus. Terasa *brasserie* shlíží na Cours Mirabeau, tu nejkrásnější ulici celého Aix, po jejíž délce vysázeli platany a roztrousili fontány, prostě perfektní místo, odkud pozorovat davy. I tam však nedávno došlo k narušení normálního ovzduší, v podobě střelby na jedné z toalet. Nevkusné pomluvy, které pravily, že viníkem byl číšník, jenž protestoval proti malému spropitnému, se nakonec ukázaly jako falešné, a život se navrátil do normálních kolejí.

Dali jsme si příjemnou sklenku *rosé* a studovali naši mapu. Objevili jsme shluk vesnic na severním svahu pohoří Lu-

beron. Což vypadalo slibně, a navíc to víceméně bylo naším směrem domů do Anglie. Takže po správném provensálském obědě sestávajícím z králíka na hořčičné omáčce a velejemného jablečného koláče, servírovaném číšníkem, který jako by vypadl z nějakého filmu – včetně bílé zástěry, správného bříška a nezapomenutelně přebujelého kníru –, jsme se cítili na jakoukoliv horu, která by nám stála v cestě.

Čím dále od Aix, tím modřejší nebe a méně mraků. Slunce sice moc nesvítilo, ale nastávalo příjemné odpoledne, a dále od Aix navíc zpříjemněné krajinou. Krásnou, prostornou a v podstatě liduprázdnou. Vinic a lánů slunečnic tu bylo více než domů, a ta stavení, která jsme zahlédli, byla půvabná – z podnebím ošlehaného kamene, se střechami z vybledlých tašek – a zastíněná párem velebných platanů nebo alejí cypřišů. Což je, jak jsme si uvědomili později, typická provensálská krajina. Líbilo se nám to tehdy a líbí se nám to dodnes.

Tu a tam se v polích objevila vesnice s kostelní věží vévodící změti kamenných stavení. U některých vlálo z oken v poschodí čerstvě vyprané prádlo, což jsme vzali za odbornou předpověď počasí od místních znalců. A přesně tak, jen co jsme vjeli na místo, které nám mapa označila jako přírodní park Luberon, slunce vysvitlo, jasné a plné optimismu, a vše vůkol vypadalo v obrysech ostré a čisté, jako by někdo krajinu vykreslil na pozadí oblohy. Ony šedivé a deštivé dny v Nice jako by pocházely z jiné planety.

V dále se začínaly objevovat vzdálené obrysy Luberonu. Připadal nám nízký a podlouhlý, a jeho vrcholky vůbec nevypadaly rozeklaně ani hrozivě. Spíše tak nějak pohodlně. Dokonce tam měli i silnici, která vypadala, jako by vedla z jihu, odkud jsme přijížděli, až na sever. Vydali jsme se tou silnicí u vesnice Lourmarin přímo na sever, cestou, která se po dlouhé kilometry ukázala jako jediný přímý kousek asfaltu.

Načež přišly zatáčky. Poprvé v životě se mi udělalo v autě nanic. A aby to nebylo úplně jednoduché, silnička byla úzká, často se strmou skalnatou stěnou na straně jedné a s prudkým srázem na straně druhé. A pak ten provoz v protisměru! Motocyklům se dalo vyhnout lehce, přestože si pletly silnici se závodním okruhem. I autům se dalo vyhnout, pokud ovšem jste se přitiskli na skalnatou stěnu. A pak ta auta s vlekem a kempingová vozidla. S těmi byl problém, hlavně v zatáčkách. Přitiskli jsme se ke stěně, až jsme si málem auto odřeli. Zatajovali jsme dech a Jennie moudře zavřela oči.

Oddechli jsme si až poté, co se silnice konečně rozšířila a napřímila a ukazatel nás nasměroval k výspě civilizace, vesnici jménem Bonnieux. Což bylo místo jako z pohlednice, hnízdící na kopci a s výhledem do údolí, do dáli mnoha kilometrů. Mapa nám poradila, kde zastavit, a zrak se nám zaostřil na tučně vysázených písmenech: *Village des Bories*. Co to, hrome, můžou být Bories? Malý, ale privilegovaný kmen, kterému povolili vlastní vesnici? Rezervace pro vzácná zvířata z hor? Nebo v té dnešní liberální době nudistická kolonie? Rozhodli jsme se, že to prošetříme.

Když jsme tam konečně dojeli, po nudistech ani stopy. Byla to neobvyklá sbírka malinkých stavení vybudovaných bez jediné špetky betonu, a to z patnácticentimetrových skýv místního pískovce. To byly ty *bories*, osmadvacet jich tam stálo, mírně připomínajících kolosální úly, postavili je v osmnáctém a devatenáctém století. Byly to ovčiny, pece, přístřešky pro chov bource morušového, stodůlky a sýpky – všemožné vymoženosti z dávných časů, všechny pečlivě udržované.

A jak se to obvykle stává, výlety do dějin mají za následek touhu po občerstvení. To bylo naštěstí k mání hnedle v sousedství, ve vesnici Gordes. Dnešní Gordes slouží jako model sofistikovaného venkova, s dobrými hotely a restau-

racemi, butiky, a během letní sezóny i pravidelným přílivem turistů. Tehdy to však byla ospalá vesnice, vcelku liduprázdná a úžasně půvabná, jako z kamene postavené dekorace ve filmovém ateliéru.

První zmínka o Gordes se datuje zpět až do roku 1031, a jak jsme procházeli hlavní návsi, snadno jsme si představili, že se tu od té doby moc nezměnilo. Staletí slunce se podepsala na pleti fasád domů barvy světlého medu. Staletí *mistrálu*, větru, který se Provenčí čas od času prohání, fasády ohladila. A aby naše potěšení z pozdního odpoledne bylo úplné, na jedné straně návsi se uhnízdilo *café*.

Usadili jsme se na terase s vyhlídkou do okolní krajiny, a nemohu se zbavit dojmu, že to byla právě tahle chvíle, kdy se nás zmocnila touha po změně. Shodli jsme se na tom, že tohle by mohlo být to pravé místo, kde se usadit. Oba dva jsme si již odsloužili dlouhá léta povinností v kanceláři, jak v Londýně, tak v New Yorku, a byli jsme zralí na jednodušší, slunnější život.

Slunce se vydalo k západu a bylo třeba pomýšlet na to, kde hlavu složit. Číšník z kavárny sykal přes zuby a vrtěl hlavou. V Gordes nebylo nic, co by mohl doporučit, ale kdyby se nám chtělo popojet do Cavaillonu, což je nejbližší větší město, tam bychom si určitě vybrali.

Cavaillon je hlavní město francouzských melounů, či lépe řečeno, pokud chcete věřit místním nadšencům pro melouny, hlavní město všech melounů světa. Není to nijak oslňující místo co do krásy, místo spíše dělné než pohledné, ale po Gordes působilo dojmem rušným a větším. Tady se zcela určitě nejen najíme, ale i slušně vyspíme.

Najít hotel nebyl problém. Zahlédli jsme ho ihned po příjezdu, na hlavní ulici, mírně zanedbaný, ale s určitým omšelým půvabem. Paní v recepci, sama s určitým omšelým půvabem, nás uvítala úsměvem.

„Prosili bychom pokoj na dnešní noc.“

Obojí jí vyletělo až nahoru. „Na dnešní *noc*?“

Zavedla nás do malého pokoje směrem po hlavní chodbě, požádala o platbu předem a doporučila nám restauraci asi tak dvě minuty odtud.

Chez Georges byla restaurace po naší chuti – krátké menu, papírové ubrusy, již teď plná a s povzbuzujícím závanem vůní jídla pokaždé, když se otevřely dveře do kuchyně. Jako první chod jsme si dali samozřejmě meloun z Cavaillonu. Ten byl takový, jak má každý meloun být. Voňavý a šťavnatý. Víno, které jsme si objednali, nám v kameninovém džbánu přinesl postarší mužský, což mohl klidně být samotný pan Georges. Navrhl nám, abychom si jako hlavní chod dali jeho specialitu, *steak frites*. Steak byl prvotřídní a jeho smažené brambůrky by klidně dojaly k radostným slzám kteréhokoliv labužníka. Perfektně osmažené, lehounké, beze stopy po oleji a uspokojujivě křupavé. Pokud tohle bylo vaření po provensálsku, tak se nemůžeme ani dočkat příštího jídla.

Ale měli jsme za sebou dlouhý den a chtěli zalehnout. Zpátky v hotelu jsme cestou na pokoj prošli kolem několika poněkud potutelně vyhlížejících mužských, a sotva jsme za sebou zavřeli, ozvalo se dívčí hihňání, mužský řehot, zavírání dveří a zamykání. Vypadalo to, jako by ostatní hosté pořádali party.

Trvalo to po zbytek noci. Dveře bouchaly, po chodbě se ozývaly kroky, moc jsme se nevyspali. Až po nějaké době jsme se dozvěděli, že jsme první noc tady strávili v místním bordýlku.

Domove, sladký domove

Dumat o tom, že se přestěhujete do cizí země, když sedíte na sluncem zalité terase před kavárnou, je věc jedna. Druhá věc nastane, když se navrátíte do drsné skutečnosti. Poté co jsme se vrátili do Londýna, nám Provence připadala den co den vzdálenější a vzdálenější, a byla pořád přitažlivější a přitažlivější. Tehdy jsme si nebyli jistí, kde vlastně bychom se v Provenenci chtěli usadit. Pokud zahrnete Côte d'Azur (což jsme neuvažovali, neboť to není pravá Provence), území se prostírá na více než třiceti tisících čtverečních kilometru, horami na severu počínaje a plážemi u Cassis a Marseille na jihu konče. Takže podrobností o našem příštím domově neznalí, napřed jsme jen snili a pročítali si cestovní příručky, což naší netrpělivosti nijak nepřispělo.

Jennie alespoň začala s něčím konstruktivním. Zapsala se do kurzu francouzštiny, kde se ocitla uprostřed skupiny teenagerů. Pokud mě se týkalo, kurážně jsem se oháněl svojí školní francouzštinou, včetně přízvuku, který dohnal jednu paní v Gordes k výroku: „*Mais monsieur, vous parlez français comme une vache espagnole!*“ Zpočátku jsem si myslel, že jde o jakousi *français* poklonu v místním nářečí, ale ona ve skutečnosti přirovnala můj přízvuk k přízvuku španělské krávy.

Jak se zima vydala na svůj blátivý pochod zmoklou anglickou krajinou, utěšovali jsme se mapami, průvodcem *Guide*

Michelin a plány na návrat do Provence během příštího raného léta. Tentokrát se budeme chovat úplně jinak, cílevědomě a s obchodním záměrem. Na kolik by nás to přišlo, žít tam natrvalo? Jak by se chovali k anglickým uprchlíkům? Budeme potřebovat nějaké povolení k pobytu? Budeme potřebovat pasy pro naše dva psy? A co s obávanými francouzskými daněmi? Následovaly hodiny diskuzí, většinou na optimismu a nevědomosti se zakládajících, a prodírali jsme se tou nejdelší zimou v paměti lidstva, než se konečně dobrala ku konci a mohli jsme si alespoň v představách natáhnout kratočasy a nasadit brýle proti slunci. Byli jsme připraveni odjet.

Často jsme si všimli, že když se Angličani vydávají autem do zahraničí, naloží si s sebou co nejvíce Anglie: zásobu čaje, oblíbenou čajovou konvici, čokoládové sušenky, zimní svetry bez ohledu na roční období (co kdyby náhodou...), párek skládacích židliček, deštníky, a *vždycky* prášky na zažívání, ježto v cizině, jak je známo, dávají do jídel divné věci.

Vynasnažili jsme se naložit si do auta co nejméně, abychom měli dost místa na olivový olej a víno, které jsme plánovali přivést zpět. Jednou z příjemností Provence je totiž množství vinařství vůkol, která lákají žízňící kolemjdoucí zaskočit si na sklenku či dvě. Což nevyhnutelně vede ke koupi lahvinky či dvou. To je úžasně příjemný a civilizovaný způsob, jak nakupovat víno. Ať již zastavíte u starého statku, nebo u menší obdoby Versailles na konci dvě stě metrů dlouhé aleje, uvítají vás vřele, pozorně a chutně.

Ale napřed se tam musíme dostat. Trajektem do Calais a pak na jih, přes rozsáhlý francouzský venkov. Francie má zhruba stejný počet obyvatel jako Británie, ale téměř třikrát tolik území. Což se vám zjeví, když jedete z jednoho konce na druhý. Otevřená krajina vám vydrží po dlouhé kilometry a vypadá, jako by na ní zapracovala armáda zahradníků:

pole a keře jsou upravené, ploty udržované, brázdy přímé. A častěji než jinde je krajina prázdná: bez budov, bez lidí.

Staré přísloví nás poučí, že *Provence commence à Valence*, a opravdu, jak jsme projeli kolem Valence, uvědomili jsme si změnu barvy oblohy a jinou architekturu: kamenné zdi a terakotové tašky na střechách místo cihel a břidlice. Slunce nám připadalo zabydlené natrvalo a teplota se šplhala nahoru. Jsme skoro tam.

Za pomoci známého, který ve Francii bydlel již léta, jsme si najali malý byt poblíž hlavního náměstí v Gordes. Sto metrů od té známé kavárny, dvě minuty od pekárny, včetně slibně vypadající restaurace hned vedle. A navíc, což byla v té době rarita, měli jsme telefon. Čeho více si žádat?

Toho našeho prvního dne jsme coby občané Gordes (byť jen na dva týdny) měli dva úhlavní úkoly: nakoupit potraviny – jak hmotné, tak tekuté – a najít realitní kancelář. Práce tak na dvě hodinky, mysleli jsme si.

Supermarkety, kde nakoupíte vše na jednom místě, se tehdy vyskytovaly jen ve větších městech. V hloubi Provence, když chcete chléb, zajdete si k pekaři. Maso dostanete u řezníka. Ovoce, zelenina, sýr, víno, prací prášky, kolíčky na prádlo, to vše se dostane ve specializovaných obchůdcích, kde vás obslouží odborník na tu kterou záležitost, a ten vám navíc velmi rád vše vysvětlí. Též tam najdete místní zákazníky, povětšinou podezřívavé dámy, které se nedají jen tak odbýt pomačkanou broskví nebo svařákem. Přirozeně, každý obchodník si bude svoje zboží bránit. Dojde k podstatnému osahávání a očíhávání, a když to nestačí, k ochutnávání. Navíc ke všemu obdržíte nadšený výklad, načež se ona podezřívavá dáma konečně vytasí s peněženkou a koupí to, co chtěla. Je to vcelku zábavné na dívání, ale zdoluhavé – klidně deset minut na dva melouny –, a tak se již chýlilo k polednímu, a my jsme stále ještě neměli nakoupeno.